

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№3(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 704 sahifa,
16-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish	18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....	23
G. A. Valiyeva	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaliyali bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari	27
Suyunova Surayyo Ulash qizi	
Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish	31
Israilova Xusnida Adilovna	
Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish	37
Raximova Feruza Najmiddinovna	
Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari	46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna	
Velosiped haydashning afzalliklari.....	49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане	54
Мирзакбарова Севда Бахиддиновна	
Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....	58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna	
Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....	62
Рахмонова Бахтигул Пайзилловна	
Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi	
Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....	71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi	
Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..	76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich	
Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili	83
Ismoilova N. Z.	
Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....	87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati	91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi	
Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi	95
Jurayeva Zulayxo Islomovna	
Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....	102
Islamova Difuza Dilshodovna	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni	107
Begmatova Nasiba Mengnarovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi	112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	
Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades	118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna	
Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida)	122
Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli	125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich	
Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi	128
N. Q. Mamasidova	
Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida)	131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanaliyevna	
Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash	134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari	137
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi	140
N. Sh. Miryusupova	
Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari	143
Olimova Aziza Abdullayevna	
Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari	147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi	
Talabalarining psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari	150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich	
Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi	154
Sadatov Chori Xolmuradovich	
Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati	158
Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi	162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish	165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi	
Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта	168
Пак Диана Александровна	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli	170
Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li	
Innovatsion ta'lim muhitida talabalarining kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari	173
Bo'ltakov Sanjarbek Xazratqul o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimining ahamiyati	176
Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi	

Duduqlanish nutq kamchiligini korrektsiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish.....	180
Boxodirova Gulasalxon Ibrohimovna	
Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования .	184
Шейхмамбетов Сервер Рефикович	
Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari.....	188
Azimova Nodira Hikmatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari.....	191
Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati.....	194
Burkhanova Sabo Tulanovna	
Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari	197
Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna	
Ta'lim tashkilotlarida sifadni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	200
Abdurashit Karimovich Avliyakov	
Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish.....	204
Daliyeva Eliza Zokir qizi	
Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning refleksiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish	207
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari.....	210
Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi	
ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish	216
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье	219
Гулру Тургунова	
O'zini tarbiyalash (self-development) g'oyasining Ibn Sino ta'limotidagi o'rni	229
Usmanova E'zoza Zokirjonovna	
Оценка динамики физиологических показателей волейболистов 12–16 лет в предсоревновательный и соревновательный периоды.....	234
Умматалиева Шерзода Шерали угли	
Individual sport turlarida sportchilarning natijadorlik kompetensiyasini motivatsion omillar asosida shakllantirish.....	239
Baratov Nasriddin Karshibayevich	
O'smirlarda internetdan ortiqcha foydalanishning psixologik oqibatlarini.....	243
Fayziyeva Nodira Sobirovna	
Transakt analiz: shaxslararo muloqotni tahlil qilishning nazariy va amaliy asoslari	247
Nilufar Sayfidinovna Sangirova	
Inklyuziv ta'lim jarayonini boshqarish mexanizmlarini rivojlantirish (umumiy o'rta ta'lim maktablari misolida)	252
Abdug'aniyev Abdurauf Abdumannonovich	
O'zbek milliy kurashining tarixiy rivojlanish bosqichlari va uning yoshlar tarbiyasidagi pedagogik ahamiyati.....	257
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Almardanov Xasan Asqarovich	
Belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish tarixi: jismoniy tarbiya tizimidagi o'rni va metodik imkoniyatlari	261
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqizilov Muxammadbek Sherali o'gli	

Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	265
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqobilov Jamshid G'ulomovich</i>	
Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	270
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Nurullayev Fazliddin Murodulla o'gli</i>	
Raqamli muhitda shaxs xulq-atvori dinamikasi (bolalik va o'smirlilik misolida)	275
<i>Raimdjanov Mirkarim Tolibjon o'g'li</i>	
O'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini oshirishning pedagogik va psixologik asoslari	278
<i>Suvanova Baxtigul Baxridinovna</i>	
Xalqaro tajriba asosida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari	283
<i>Azimov I. T., Mirzayeva N. I.</i>	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitishda didaktik vositalardan foydalanish	288
<i>Ziyaboyeva Sevara Saydullayevna</i>	
Yuqori malakali o'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish dinamikasi	292
<i>Nazarov Nuriddin Baxranovich</i>	
Maktab direktorining partisipativ boshqaruv faoliyatida qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirokchilarning roli	297
<i>Jabborova Yulduzxon Hasan qizi</i>	
Tibbiyotda nizoli vaziyatlar va ularni bartaraf etish usullari	301
<i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>	
Ichki kasalliklarni tashxislashda klinik fikrlashning o'rni	304
<i>Tilavova Muqaddas, Hasanova Munisa, Mamatqulova Fayzo, Hakimova Xonbuvi Hakimovna</i>	
Транснациональные компании и проблема суверенитета национального государства	307
<i>Ф. Равшанов, Л. Сохибова</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda o'quv-biluv faoliyati motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	311
<i>Muhammadiyeva Manzura Maratovna, Musulmonova Sabrina Akmal qizi</i>	
Texnologik ta'limda xorijiy tajriba	316
<i>Lochinbek Abdirasulov</i>	
Talabalarda ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari	319
<i>Saffarova Mohidil Axmadovna, Mustafayeva Feruza Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili darslaridagi asosiy resurslari: "ona tili" darsligi, mashq daftari, o'qituvchi kitobi ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida	324
<i>Soatova Hilola Shuhrat qizi</i>	
Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi – zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida	328
<i>R. D. Mustayev, H. F. Abduvositov</i>	
Русскоязычная литература Узбекистана современного периода: проблематика, поэтика и художественный анализ	332
<i>Чернова Татьяна Алексеевна</i>	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	335
<i>Toshpo'latova O'g'iloy Baxtiyor qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalarda iste'mol madaniyatini shakllantirish jarayonida targeting yondashuvining pedagogik nazariy asoslari	339
<i>D. G. Umnov</i>	
Ona tili darslarini ikkinchi til tamoyillari asosida tashkil etish masalalari	344
<i>Maxkamova Guluzroxon Abdumutalibovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ishlarni pedagogik jihatlardan tashkil etishning nazariy va amaliy aspektlari	347
<i>Mahkamov Mahammadjon Dadajonovich</i>	
Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar asosida dars jarayonini takomillashtirish metodikasi	351
<i>Muhammadjonova Durdonaxon Bahromjon qizi</i>	
Tarix darslarini modellashtirishda pedagogik metodlar tasnifi va ularning samaradorligi	354
<i>Ikrom Qodirov</i>	

Hadassah gospital maktabi modelining o'ziga xos xususiyatlari, pedagogik samaradorligi va uni O'zbekiston gospital maktablariga tatbiq etishning ahamiyati	357
<i>Abdullayev Aziz Habibullayevich, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li, Alimova Dono Abbosxanovna</i>	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	361
<i>Amirxo'jayev Shukurjon Qurbonovich, Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li</i>	
Neyropedagogik yondashuv asosida o'quvchilarda pozitiv fikrlashni rivojlantirishning ilmiy-nazariy va amaliy asoslari	364
<i>Babakulova Dilnoza Ramazonovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda nutqiy nuqsonlarning oldini olish va o'quvchilarning talaffuz madaniyatini shakllantirish metodikasi	367
<i>Baxtiyorova Nastarin Baxriddinovna, Daminova Dilbar Melimurodovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishga qiziqishini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari.....	370
<i>G'aniyeva Gulxayyo Islom qizi, Raxmatova Shaxlo Mansurovna</i>	
Ingliz tili darslarida kitobxonlik ko'nikmalarining o'ziga xosligi	373
<i>Jo'raboyeva Turg'unoy Ikromjon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lingvokognitiv kompetentlikni rivojlantirishning didaktik tizimi.....	377
<i>Kozimova Sadoqat</i>	
Umumta'lim maktablarida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish orqali ekologik savodxonlikni shakllantirishning pedagogik asoslari	380
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Oilaviy munosabatlarda manipulyativ muloqot indikatsiyasi: psixologik tahlil va eksperimental natijalar	383
<i>Nishanova Zulfizar Yashin qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli ta'lim texnologiyalarining o'rni.....	386
<i>Nurulloyev Firuz No'monjonovich</i>	
Talabalarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning tarixiy-pedagogik asoslari (ma'rifatparvar mutafakkirlar merosi misolida).....	390
<i>Sabirov Kaxramon Bektursun o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi 5-6 yoshli bolalarda muammoli vaziyatlarni mustaqil yechish qobiliyatini shakllantirish metodikasini takomillashtirish.....	393
<i>Tillayeva Vasila O'ktam qizi</i>	
Kritik fikrlash kompetensiyasining pedagogik va didaktik mazmuni	398
<i>Tursunaliyev Shaxzod Sherali o'g'li</i>	
Kurashchi qizlarning texnik harakatlarini kinematik va kinetik modellashtirish	402
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi</i>	
Oliy ta'limda ishga doir muloqot asoslari fanini o'qitish orqali talabalarning og'zaki fikrlash va nutq faoliyatini rivojlantirish	406
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekturodovna</i>	
Роль онлайн-платформ и образовательных сервисов в формировании ответственности студентов.....	409
<i>Гуламов Жасур Баходирович</i>	
Изучение изменений полярного переключения негативных и позитивных эмоций среднего воздействия в процессе развития/реабилитации механизмов эмпатии	413
<i>Ягудин Дмитрий Рустамович</i>	
Produktiv nutq ko'nikmalari orqali nutq aktlarini o'qitish samaradorligi.....	421
<i>Sadikov Erkin Tursunovich</i>	
Проблемы формирования письменной коммуникативной компетенции у студентов выпускных курсов высших учебных заведений	424
<i>Раджабова Зебинисо Анваровна</i>	
Pedagogika sohasida yangi ilmiy yo'nalish – pedagogik innovatsiya.....	427
<i>M.U. Raxmanova</i>	

Muammoli o'qitish asosida kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish.....	431
<i>Giyasova Shaxnoza Abdurafikovna</i>	
9–10 yoshli o'quvchilar orasidagi nizolarni korreksion yondashuv bilan boshqarish	435
<i>Qulmatov Sindorqul Ibragimovich, Yarbekova Yulduz Bahromjon qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda raqamli mediakompetentlikni rivojlantirish	439
<i>Mo'minova Madina, Mamasodiqova Saida</i>	
Разработка приложения для визуализации и анализа решения задач линейного программирования.....	442
<i>Маматов Ислонбек Ильесович, Бурунова Муниса Баходировна</i>	
Mustaqil ta'lim topshiriqlarini integrativ modellashtirish tashkiliy-metodik muammo sifatida	448
<i>Ibroximova O'g'iloy Inomjon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda axloqiy tarbiyani baholash va "tarbiya kundaligi"ni joriy etish metodikasi.....	451
<i>Norimboyeva Sarvinov Abror qizi, Norimboyeva Sarvinov Abror qizi</i>	
Talabalarda vatanparvarlik fazilatlarini rivojlantirishning nazariy-pedagogik va didaktik asoslari	456
<i>Xaydaraliyev Xurshid Xamidullayevich</i>	
Zamonaviy yosh oilalarda gender munosabatining o'rganilganlik holati	462
<i>Abduqayumova Gulnoza Karimjon qizi</i>	
Arifmetik progressiyani o'qitishda "progressiya konstruktori" amaliy-tadqiqot metodining samaradorligi....	466
<i>Abdurahmonova Zamira Raxmatullayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetentligini shakllantirishning mazmuni.....	471
<i>Ashurova To'lg'anoy Ergashevna</i>	
Onlayn shaxmat platformalarining boshlang'ich sinf o'quvchilari tafakkuriga ta'siri	475
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i>	
Ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish.....	480
<i>Kadirkulov Dilmurod Alimahamedovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirish mezonlari.....	485
<i>Mirsagatova Nargiza Sayfullayevna</i>	
Communicative Language Teaching in Modern Classrooms: Strengths, Limitations, and Pedagogical Implications	490
<i>Mirzaliyeva Sarvinov</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasasi talabalarining fizikadan metodik faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirish	493
<i>Murtazayev Zohid Murtazayevich</i>	
Zo'ravonlikning inson ruhiyatiga salbiy ta'siri va oqibatlari	497
<i>Mutabarxon Maxsudova</i>	
STEM ta'limi sharoitida o'quvchilarning texnik tafakkurini rivojlantirishning transdisiplinar metodik modeli	501
<i>Normuxamedov Zarif</i>	
Jadidchilar asarlarida boshlang'ich ta'limga oid pedagogik qarashlarning nazariy asoslari	507
<i>Sariboyeva Aziza G'apur qizi</i>	
Pedagogika tarixida dars samaradorligini oshirish bo'yicha qarashlar va amaliyotdagi innovatsion loyihalar tahlili.....	510
<i>To'raqulova Feruza Jobir qizi</i>	
Yosh qizlarda shaxsiy mustaqillik va oilaviy mas'uliyat muvozanati	514
<i>To'xtamatova Nargiza, Boltaboyeva Marg'uba</i>	
Individual dars mashg'ulotlari orqali boksning faolligini aniqlash xususiyatlari	517
<i>Usmonov Mansur Qurbonmurotovich</i>	
Преимущества и недостатки использования виртуальных лабораторных работ по физике	522
<i>Тилова Турдихол Баратовна</i>	
Neyrolingvistik dasturlashning (NLD) nazariy va amaliy jihatlarini	529
<i>Xolikova Dilobarxon Maxsitovna</i>	

Tabiiy fanlar darslarini o'qitishda muammoli texnologiyalardan foydalanish usullari	533
<i>Ochilova O'g'iloy Mardon qizi</i>	
Communicative-Pragmatic Analysis of Binary-Based Paremmas in English, Uzbek, and Russian Languages.....	537
<i>Jumanova Sabrina Vaydullo kizi</i>	
Kurash mashg'ulotlarida raqamli texnologiyalar qo'llanilishi.....	542
<i>Melikuziyev Azizjon Adaxamjon o'g'li</i>	
O'spirinlarda kasbiy tanlov noaniqligi sharoitida mustaqil qarorlarni rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	546
<i>Karimova Gulxumor Shodi qizi</i>	
ChatGPT kabi til modellarining ta'lim va fan sohasiga ta'siri	550
<i>Djabbarova Xabiba Kuvandikovna</i>	
Biologiya ta'limida qo'llaniladigan masala va mashqlarning turlari, mazmuni va kreativlikni rivojlantirishdagi o'rni	554
<i>Yusupova Lobar Nizomjon qizi, Raxmatov Uchkun Ergashevich</i>	
Сравнительный анализ русской и узбекской концептосфер в контексте преподавания РКИ.....	560
<i>Рустамова Феруза Махмуджановна</i>	
Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarining kasbiy madaniyatini kompetensiyaviy yondashuv asosida rivojlantirish texnologiyalari	565
<i>Imomov Musurmon Pirnazarovich</i>	
Boshlang'ich ta'limda aksiologik qadriyatlar va raqamli kompetensiyalarni uyg'un rivojlantirish metodikasi.....	572
<i>Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy ijodkorligini rivojlantirishda klaster integratsiyasi va refleksiv yondashuvning o'rni	576
<i>Shabbazova Nodira Xamzayevna</i>	
Umumta'lim maktablarida immersiv texnologiyalar imkoniyatlaridan foydalanish	579
<i>Axmedova Dilnoza Baxtiyor qizi</i>	
Tasviriy san'at ta'limida kompozitsiya o'qitishning takomillashtirilgan metodik tizimi.....	581
<i>Karshiboyeva Dilafuz Boxodirovna</i>	
Bo'lajak ona tili o'qituvchilarining og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda refleksiv topshiriqlarning o'rni .	584
<i>Altibayeva Malika Kuvandikovna</i>	
STEAM yondashuvi asosida rivojlantiruvchi markazlarning samaradorligini oshirish yo'nalishlari.....	587
<i>O'rinova Feruza O'ljayevna, To'xtaboyeva Maftunaxon G'aniyevna</i>	
Aholi o'rtasida ommaviy sportni rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslari	591
<i>Davulov Ozodbek Qalandarovich</i>	
Tasavvufda ma'naviy tarbiya tushunchasi va uning nazariy-metodologik asoslari.....	595
<i>Satimova Sevinch Sardorbekovna</i>	
Teaching Literary and Non-Literary Forms of Speech to Young Learners.....	600
<i>Nargiza Tulyaganova</i>	
Pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlashni boshqarish tizimini takomillashtirishning metod va mexanizmlari	604
<i>Aziboyev Shuhrat Olimovich</i>	
Cerebral falajli bolalarda sensor, diqqat va motor funksiyalar integratsiyasining faktorli tahlili	608
<i>Karimberdiyev Azamat Axmadjon o'g'li</i>	
O'smirlik davrida emotsional intellektni namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	614
<i>Djumabaeva Manzura Bagibekovna, Zoirova Laylo Alisher qizi, Umirboyeva Zaxro Dilmurod qizi</i>	
Zamonaviy ta'lim modellari mohiyati va ularning pedagogik tizimdagi o'rni (4K, 5E, 5I modellari misolida).....	617
<i>Raxmatov Uchkun Ergashevich, Qodirova Marjona Azamat qizi</i>	
Ayollarni iqtisodiy faollikka tayyorlashda o'quv dasturlarini loyihalash tamoyillari	624
<i>Diyarova Shaxloxon Rovshan qizi</i>	

Interfaol ta'lim metodlari asosida o'qituvchilarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi: tajriba-sinov natijalari tahlili	628
Abdiyeva Shodiyona Yodgor qizi	
Raqamli muhitda maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarining qo'shimcha ta'limini tashkil etish: tadqiqotlar sharhi	633
Amanova Dilorom Faxritdin qizi	
Kognitiv tilshunoslikda skript atamasi va uning voqelanish mexanizmlari	637
Fayzullayev Shohrux	
The Concept of Blended Learning and its Role in the Modern Educational Paradigm	641
Fozilova Maxina Adashevna	
Finlyandiya boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematika fanini o'qitish metodikasi	645
G'aybulloyeva Yulduz Mexriddinovna	
Xalq hunarmandchiligi bo'yicha o'quvchilarning kreativ qobiliyatini rivojlantirish	651
Isoqov Shohruh Turabek o'g'li	
Communicative-Pragmatic Analysis of Binary-Based Paremias in English, Uzbek, and Russian Languages	654
Jumanova Sabrina Vaydullo kizi	
Internet-risk profilaktikasining bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashdagi o'rni	659
Mamatxanova Nargiza Toxirovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni samarali tashkil etishning psixologik-pedagogik shart-sharoitlari	663
N. Sh. Abdullayeva, F. R. Valiyeva, S. S. Raximova	
Musiqiy-ritmik harakatlarning asosiy komponentlari va ularni rivojlantirishda SI imkoniyatlari	667
O. A. Shodiyeva	
Oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimi asosida ta'limni tashkil etishning pedagogik xususiyatlari ..	672
Y. R. Azzamov	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida integratsion yondashuv asosida bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning pedagogik asoslari	676
Yakubova Zilola Zikirovna	
Aksiologik yondashuv asosida talabalarda mas'uliyatni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	679
Teshayeva Dilnoza Chori qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni tasviriy faoliyat turlari asosida estetik tarbiyalash masalalari.	684
Yuldasheva Dilshoda To'liqinova	
Профессиональная рефлексия как фактор развития научного интеллекта будущего педагога в системе педагогического образования	688
Анварова Хуснора, Исохонова Азиза	
Толерантность в мультикультурном обществе	692
Бекбосынова З. К.	
Методика работы над ошибками как средство повышения грамотности	696
Исмаилова Мадинабону	
Методы и подходы к развитию профессиональной лексической компетенции студентов военных направлений	701
Хамидова Нигора Тулкуновна	

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALARNI TASVIRIY FAOLIYAT TURLARI ASOSIDA ESTETIK TARBIYALASH MASALALARI

Yuldasheva Dilshoda To'liqinova

Farg'ona davlat universiteti

"Maktabgacha ta'lim" kafedrası o'qituvchisi (PhD)

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tasviriy faoliyat bilan bog'liq mashg'ulotlarni olib borish yuzasidan ilmiy-amaliy ma'lumotlar berilgan bo'lib, unda tabiatning estetik ong shakllanishidagi ahamiyati, tasviriy faoliyat janrlari, dekorativ-amaliy materiallarni to'g'ri tanlash hamda xalq amaliy san'ati namunalaridan foydalanish haqida bilimlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: tabiat, estetik tarbiya, portret, natyurmort, manzara, dekorativ-amaliy materiallar, xalq amaliy san'ati.

Abstract: The article provides scientific and practical information on conducting classes related to visual activities in preschool educational organizations. It highlights the importance of nature in the formation of aesthetic consciousness, the genres of visual activity, the proper selection of decorative and applied materials, and the use of examples of folk applied art.

Key words: nature, aesthetic education, portrait, still life, landscape, decorative and applied materials, folk applied art.

Аннотация: В статье представлена научно-практическая информация о проведении занятий, связанных с изобразительной деятельностью, в дошкольных образовательных организациях. В ней раскрывается значение природы в формировании эстетического сознания, освещаются жанры изобразительной деятельности, вопросы правильного подбора декоративно-прикладных материалов и использования образцов народного прикладного искусства.

Ключевые слова: природа, эстетическое воспитание, портрет, натюрморт, пейзаж, декоративно-прикладные материалы, народное прикладное искусство.

KIRISH

Hozirgi kunda estetik tarbiya va ekologik tarbiya o'rtasida azaldan mavjud bo'lgan aloqadorlik yanada kuchaymoqda. Insonparvarlik ruhi va maqsadlarning umumiyliigi ularni bir-biriga yaqinlashtiradi. Bu yaqinlik va o'zaro bog'liqlik estetik tarbiyaning ekologik tarbiyaning eng muhim vositalaridan biri sifatida namoyon bo'lishida, ekologik tarbiyaning esa o'z navbatida estetik tarbiya jarayonlarining samarali amalga oshishiga zarur shart-sharoitlar yaratib berishida ko'rinadi.

Tabiat eng muhim estetik tarbiya vositasidir. Tabiat turlicha estetik kechinmalarning asosi bo'lib, bu asos tabiatdan ta'sirlanishga, uni ko'ra bilish va eshita olish qobiliyatiga bog'liqdir. Tarbiyalanuvchilarning tabiat qo'yniga uyushtiriladigan ekskursiyalari ularning diqqatini tabiat go'zalligiga qaratish imkonini beradi. Tarbiyalanuvchilar yilning to'rt faslida tabiat o'ziga xos rang olishiga, o'zgarishiga guvoh bo'lادilar, ularda tabiat hodisalariga qiziqish kuchayadi va ular tabiatni asrab-avaylash zarurligini chuqurroq anglab yetadilar. Tarbiyalanuvchilarni tabiat bilan tanishtirish va atrof olam bilan tanishtirish mashg'ulotlarida ular nafaqat tabiiy bilimlarni o'zlashtiradilar, balki tabiatdagi go'zallikni yaratishni amalda ham ko'radilar ^[1].

San'at turlari asosiy tarbiya vositalaridan biridir. San'atning xilma-xil ko'rinishlari va janrlari yordamida tarbiyalanuvchilarda rangtasvir, qalamtasvir haqidagi bilimlar, haykaltaroshlikka doir ko'nikma va malakalar hamda ijodiy qobiliyatlar shakllanadi. Rasm mashg'ulotlari orqali ular tasviriy, amaliy va me'morlik san'ati, o'zbek va chet el san'ati ustalarining ijodi hamda asarlari bilan tanishadilar. Tarbiyalanuvchilarda rasm chizish malakalari shakllantiriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Natyurmort mustaqil janr sifatida o'z tarixi va an'alariga ega bo'lib, XVII - XVIII asrlar chegarasida Finlyandiya va Gollandiyada yuzaga kelgan. Natyurmort sohasida juda ko'p rassomlar ijod qilgan. Jumladan, N. Nashina, Z. Kovalevskaya, R. Axmedov, M. Kurzin, V. Ufimtsev, O. Motovsyan, V. Kurmakin, L. Salimjonova, T. Konchalovskiy, R. Choriev, V. Roshdestvenskiy va boshqalar^[3]. Manzara janri tabiatni aks ettiruvchi tasviriy san'at asaridir. Manzara janridagi asarlar borliqning go'zalligini ochib beradi va tabiat obrazi orqali kishining his-tuyg'ulari hamda hayajonlarini uyg'otadi.

Manzara janri hozirgi zamon O'zbekiston san'atining eng kuchli yo'nalishlaridan biridir. Musavvirlar ona o'lka jamolini tasvirlash orqali tabiatning milliy boylik ekanini, u insonda go'zallikka muhabbat uyg'otishini ifoda etadilar. Manzara janrini boyitishda davr nafasini o'tkir his qila oluvchi nozik didli rassom U. Tansiqboyev, o'ziga xos amaliy manzara ustasi N. Qoraxon hamda lirik va nafis tuyg'ular ifodachisi G. Temurovlarning xizmati katta. Rus rassomlari N. N. Levitan, Vasilev, Savrasov va boshqalar ham manzara janrida ko'plab asarlar yaratganlar^[4].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tasviriy san'atda turli xil janrlar mavjud. Janr deganda, odatda, badiiy asarning ma'lum turi tushuniladi. Tasviriy san'atning asosiy janrlari quyidagilar: jang manzaralarini aks ettiruvchi janr, tarixiy janr, peyzaj, portret va hokazolar. Portret, natyurmort va manzara janrlari haqida to'xtalib o'tamiz. "Natyurmort" termini XVIII asrda paydo bo'lgan. Bu davrgacha esa jonsiz predmetlarni tasvirlovchi suratlar asli golland tilidan kirib kelgan nemischa atama bilan (ma'nosi: harakatsiz natura) nomlab kelingan edi^[2].

Janr atamasi – natyurmort esa fransuz tilidan tarjima qilinganda "jonsiz natura" degan ma'noni anglatadi. Unda ro'zg'or buyumlari, gullar, mevalar, uy hayvonlari va parrandalar tasvirlanadi. Natyurmort tasviriy san'atning odatiy narsalar dunyosi nafosati va go'zalligini tarannum etuvchi mustaqil janri hisoblanadi. Ko'plab rassomlar o'z asarlarining ma'no-mundarijasini yanada to'liq ochib berish maqsadida natyurmortdan foydalanadilar, ba'zan esa natyurmortlar shu qadar muhim ahamiyat kasb etadiki, kompozitsiyaning o'ziga xos markaziga aylanib qoladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tabiat bolaning ma'naviy dunyosini boyitishning bitmas-tuganmas manbaidir. Har bir inson bolaligini eslaganda, avvalo, tabiat bilan bog'liq bo'lgan turli voqea va hodisalarni: qushlar ovozi, osmonga uchayotgan samolyotga tikilib, yam-yashil o'tloqlar va bog'lar, anvoyi gullar, kapalaklar, ariqchalarda oqayotgan zilol suvlar, yulduz, oy, ko'hna yodgorliklar, xalq amaliy san'atining turlari, zamonaviy binolar va ulardagi jozibali naqshlarga soatlab tikilib, ularning qayerdan va qanday paydo bo'lganligiga aqli yetmay uxlab qolganini eslaydi. Bog'chalarda dekorativ rasm ishlash mashg'ulotlarining beqiyos ahamiyati to'g'risida uning tarbiyaviy tomonini qayd qilish bilan birga, bolalarning ijodiy qobiliyatini, badiiy didini o'stirish, shuningdek, kompozitsiyaning asosiy qonunlari bilan tanishtirishdagi rolini uqtirib o'tish lozim.

Dekorativ rasm ishlashga o'rgatish ma'lum tayyorgarlik bosqichini o'tashni talab qiladi, chunki bu mashg'ulotlarda bolalar to'g'ri va egri chiziqlar chizishni mashq qiladilar. Bundan tashqari, bog'cha bolalari bu mashg'ulotlar jarayonida naqshlar tuzish qoidalarini va ishlash usullarini o'rganadilar. Bolalarga chizdirish uchun zarur dekorativ-amaliy materiallarni to'g'ri tanlash kerak.

Buning uchun ishda quyidagilarga e'tibor berish lozim:

- tanlangan materialning bolalarning chiza olish imkoniyatlariga mosligi;
- tanlangan dekorativ materiallarning bolalar bog'chasining ta'lim-tarbiya dasturiga muvofiq kelishi.

Dekorativ xalq amaliy san'ati namunalaridan quyidagicha foydalanish mumkin:

- dekorativ xalq amaliy san'ati namunalarining aslini kompozitsiyaga kiritish uchun shakl va rang jihatdan sira o'zgartirmay qo'llash;
- asl namunalarni har xil ko'rinishlarda qo'llash;
- ornamentlarning ayrim elementlaridan foydalanish va ularni mustaqil ravishda kompozitsiyaga kiritish;
- tanlangan namunalarni soddalashtirib qo'llash^[5].

Bolalarning badiiy tarbiyasida va ularga dekorativ rasm ishlashni o'rgatishda xalq amaliy san'ati asos qilib olinmogi kerak^[6].

Shu asosda bolalarning tasvirlash imkoniyatlariga mos bo'lgan xalq ornamentlarining o'ziga xos didaktik namunalarini yaratish zarurati tug'iladi. Bu vazifani bajarish uchun quyidagilarga e'tibor berish kerak:

- xalq amaliy san'atidan didaktik namuna sifatida to'g'ri foydalanish;
- tanlangan didaktik materiallarni tartibga solish va qo'llashning har xil yo'llarini ishlab chiqish uchun shu san'at namunalarini to'g'ri tahlil qilish;
- xalq amaliy san'ati materiallarini keng qo'llaydigan ilg'or tarbiyachilarning eng yaxshi tajribalarini to'plash va tartibga solish ^[6].

Tevarak-atrofni idrok etishni o'stirish bolalarda obrazli tasavvur va taassurotlarni boyitishni, ularning tajribasi va kuzatuvchanligini, badiiy faoliyatlarning jamiyat va kishilar faoliyatidagi amaliy roli haqidagi tushunchalarni boyitishni maqsad qilib qo'yadi. Shuningdek, bu darslar bolalarda san'at haqida, badiiy tilning ifoda vositalari haqida tushuncha va bilimlarni boyitishni ham nazarda tutadi. Tasviriy san'at haqidagi suhbat darslari bolalarni faqat estetik jihatdan tarbiyalashga xizmat qilibgina qolmasdan, axloqiy, g'oyaviy-siyosiy va mehnat tarbiyasini takomillashtirishga ham yordam beradi. Shu maqsadda MTT tasviriy faoliyat dasturida o'zbek, rus va chet el rassomlarining hayoti hamda yaratgan asarlarini o'rganish tavsiya qilinadi. Bunda tasviriy san'at asarlarini o'qiy olish va tushunish, san'at asarlariga o'z munosabatlarini bildirish, bolalarning badiiy fikrlashini rivojlantirish maqsad qilib qo'yiladi. Yuqorida aytilgan vazifalarni amalga oshirishda san'at asarlari namunalarini tanlash, ularning soni va sifatiga e'tibor berish muhim. Bolalarga rasm ishlatishda qiziqarli usullardan biri dekorativ xalq amaliy san'atida qo'llaniladigan bodom, o'rik, qalampir, olcha, anor, barg, gullar hamda paxta tasviridan foydalanishdir ^[7].

Natijada bolalarga tanish bo'lgan gul va barglardan iborat dekorativ rasmdan bir muncha umumlashgan va naqshda bir tekisda takrorlangan bir qancha namunalar yaratildi. Tarbiyachilarning mashaqqatli va puxta o'ylab olib borayotgan ishlari badiiy materiallarga qiziqish uyg'otishga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu esa o'rta, katta va maktabga tayyorlov guruhlaridagi bolalarning dekorativ rasmlarini tartibli qilib ishlashlarida yaqqol namoyon bo'lmoqda. O'tkazilgan mashg'ulotlar jarayonida qo'llanilayotgan xalq amaliy san'ati namunalarining o'quv-tarbiya ishlarida muhim material bo'lib xizmat qilishi ko'rsatildi. Shuningdek, tarbiyachilarning olib borayotgan tarbiyaviy ishlari ko'pgina namunalarni birmuncha o'zgartirib foydalanish mumkinligini ko'rsatadi. Xalq naqshlari o'simlik shakllarining muayyan tartibini aniqlab olingandan keyin kompozitsiyani, rang kombinatsiyalarini (o'rinni almashuvini) va bajarishning texnik usullarini izchil ravishda murakkablashtira borish lozimligi ham ma'lum bo'ldi. Dekorativ xalq amaliy san'ati materiallarining elementlari, shakl va kompozitsiyalarini yuqorida ko'rsatilgan izchillik asosida to'g'ri joylashtirish, ularning ba'zilarini o'zgartirish va soddalashtirish, tavsiya qilinadigan namunalarni oddiydan murakkabga o'tish jarayonlari asosida tartibga solish, ornamentning xalqchilligi va namunalarning estetik ta'sirini saqlab qolgan holda materiallarni puxta o'zlashtirish imkonini beradi.

Bir so'z bilan aytganda, tasviriy faoliyatda dekorativ rasm ishlash mashg'ulotlarini o'tkazish, mahalliy materiallardan unumli foydalanish ta'lim-tarbiya borasida beqiyos katta ahamiyatga ega. Shuning uchun har bir bog'cha tarbiyachisining bu masalaga alohida e'tibor berishi olib borilayotgan ishlarning samaradorligi yanada yuqori bo'lishiga olib keladi. Ko'p yillik kuzatishlar va o'tkazilgan tadqiqotlar faoliyatlar doirasida dekorativ ishlarning asosini xalq amaliy san'ati tashkil etmog'i lozimligini ko'rsatadi. Bunday xalq amaliy san'atida sayqal topib, haqiqiy san'at asarlariga aylangan xalq naqshlari asosida bolalarning tasviriy imkoniyatlariga mos va o'zining badiiy qiymatini yo'qotmagan didaktik namunalar yaratish vazifasi tug'iladi. Bu vazifani to'g'ri hal etmoq uchun quyidagilarga amal qilmog'imiz zarur:

- xalq dekorativ-amaliy san'atidan didaktik namuna sifatida foydalanish, uni tartibga keltirish va qo'llashning turlicha usullarini ishlab chiqish uchun shu san'at namunalarini to'g'ri tanlash;
- bolalar bilan ishlashda xalq dekorativ-amaliy san'ati namunalarini faoliyatlar jarayonida keng qo'llaydigan ilg'or ijodkor pedagoglarning eng yaxshi tajribalarini to'plash hamda tartibga solish kerak.

Xalq dekorativ-amaliy san'ati namunalarini to'plash va ularni tartibga solib bolalar bilan ishlash shuni ko'rsatadiki, ushbu san'at materiallaridan xilma-xil ko'rinishlarda foydalanish imkoniyati bor ekan. Ana shulardan mazmun va shaklan eng muhimlari quyidagilar deb qaraldi:

- bolalarga xalq dekorativ-amaliy san'ati namunalari naqsh namunasini berish;
- naqsh namunasi kompozitsiyasi, shakli va rangini o'zgartirmasdan chizish orqali o'rganish, mukammal naqsh namunalarini soddalashtirish va ularni kompozitsiyaga o'zgartirib kiritish;
- mustaqil ijodiy naqsh tuzish jarayonida bolalarning diqqatini tavsifli ko'rinishdagi milliy naqshlarning kompozitsion sxemasi va unsurlariga qaratish;
- dekorativ-amaliy san'at haqida suhbat o'tkazish.

Bolalar o'zlariga tanish, uncha murakkab bo'lmagan naqshlarni zo'r qiziqish bilan chizdilar.

Ammo xalq dekorativ-amaliy san'ati namunalaridan foydalanishda asosan quyidagi yo'llar ma'qul deb qaraldi:

- xalq dekorativ-amaliy san'ati namunalarining kompozitsiyasi, shakllari, ranglarini sira o'zgartirmagan holda ko'chirish;
- namunalarning har xil variantlaridan foydalanish;
- xalq naqshlarining ayrim usullaridan foydalanish va ulardan mustaqil ravishda kompozitsiya tuzish;
- xalq naqshlarini bolalarning tasviriy imkoniyatlariga moslashtirish maqsadida kompozitsiyaga o'zgarishlar kiritish;
- naqsh namunalarini soddalashtirib kompozitsiyaga kiritish.

Lekin xalq amaliy san'ati namunalarini aynan o'zgartirmay ko'chirish uchun quyidagilarga rioya qilish maqsadga muvofiq bo'ladi:

- naqshlarda kompozitsion shakllarning simmetrik tarzda joylashuviga;
- shakllarda shakl va qismlarning ko'p bo'lmashligiga;
- tasvirlashda texnik usullarning murakkab emasligiga.

Yuqorida ko'rsatilgan, bolalarga hech qanday o'zgarishsiz namuna sifatida tavsiya etilgan naqshlar muhim ahamiyatga ega. Ular bolalarning badiiy tasavvurlarini boyitadi, ularni xalq naqshlarining aniq ritmini tushunishga o'rgatadi. Chizish uchun tavsiya etilgan birinchi naqsh to'rtburchakdan, ikkinchisi uchburchak unsurlarining ritmik, maqomli joylashuvidan iborat bo'lib, barg va gullardan tashkil topgan nafis ritmli qatorni vujudga keltiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'at predmeti mashg'ulotlarida quyidagi holatlarga rioya qilish kerak bo'ladi:

- tasviriy san'at mashg'ulotlarida amalga oshiriladigan ta'lim va tarbiya jarayonlarini uzviy bog'liq ravishda amalga oshirish;
- bunda asosiy e'tiborni g'oyaviy, siyosiy, axloqiy, estetik va mehnat tarbiyasiga qaratish;
- pedagogikaning didaktik tamoyillariga qat'iy rioya qilish;
- ayniqsa, ta'limning tarbiyaviy tamoyiliga, uning g'oyaviy-siyosiy yo'nalishda bo'lishiga, ilmiylik va ko'rgazmalilik tamoyiliga, ta'limning faollik, tizimlilik va ketma-ketlik tamoyiliga, bolalarning yoshiga mos bo'lish tamoyiliga alohida e'tibor berish;
- tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini kun tartibidagi boshqa faoliyat turlari bilan bog'lab olib borishga erishish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O. K. Apuxtin. Tasviriy san'at darslari va samaradorligini oshirish omillari. – T., 1990-y.
2. B. O. Oripov. Tasviriy san'at darslari va samaradorligini oshirish omillari. – T., 1997-y.
3. B. Azimov. "Natyurmort tuzish va tasvirlash metodikasi". – T.: "O'qituvchi", 1994-y.
4. N. A. Vetlugina. "Bolalar bog'chasida estetik tarbiya". – T.: "O'qituvchi", 1997-y.
5. N. P. Sakulina, T. S. Kamarova. "Bolalar bog'chasida tasviriy faoliyat". – T.: "O'qituvchi", 1996-y.
6. R. Xasanov. Mavzu asosida rasm chizish jarayonida estetik tarbiya. – T.: "O'qituvchi", 1990-y.
7. Fozilova Odina Nabiyevna, To'ychiyeva Shoxidaxon Qahramon qizi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda turli xil rasm chizish texnikasi orqali ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish // CAJMRMS. 2024. № 8. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/maktabgacha-yoshdagi-bolalarda-turli-xil-rasm-chizish-texnikasi-orqali-ijodiy-qobiliyatlarni-rivojlantirish> (дата обращения: 07.03.2026).
8. Xasanov Xolboy Xasanovich. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabga tayyorlov guruhi bolalarini xalq amaliy bezak san'ati orqali estetik ruhda tarbiyalash metodikasi // scientific and theoretical conference "decorative and applied art of the turkic world: history, modernity, and future prospects". October 23, 2025. URL: https://ilmiyanjumanlar.uz/uploads/conferences/00114/114_i_20251029_101727_1.50.pdf

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.